

FÁBRYOVÁ, Livia. Tlače 16. storočia v Diecéznej knižnici v Nitre = Opera impressa saeculi XVI quae in Bibliotheca Dioeciesana Nitrae asservantur. Martin : Slovenská národná knižnica, 2000. 368 s., il. – Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska. IX.C [=III].

Na sklonku minulého roku vyšiel v edici **Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska** tretí svazek tisků 16. stololetí, tentokrát včnovaný fondu starých tisků Diecéznej knihovny v Nitre.¹⁾ Autorka, Livia Fábryová, odborná pracovníce Okresnej knihovny v Nitre, která se katalogizaci této historické knižní sbírky věnuje již řadu let, a to i po zpětném předání knihovny do správy Biskupského úřadu, tak jeho vydáním zúročila svoji mnoholetou pracovní aktivitu v oblasti zpracování historických knižních fondů.

Diecéznej knihovna v Nitre, od roku 1990 národní kulturní památka, představuje svým rozsahem a obsahem jednu z nejvýznamnějších slovenských historických knihoven a je jedním z nejcennějších knihovních celků umístěných v původním interiéru, jež se nacházejí na území Slovenska. Základ historického fondu je tvořen rukopisnými kody katedrální knihovny, která se od 12. stololetí formovala při katedrálním chrámu v Nitre. Katedrální knihovna, předchůdkyně Diecéznej knihovny, byla postupně budována z finančních darů a knižních odkazů duchovních, zejména nitranských biskupů. Byl to například Zachariáš Mošovský (1582-1587), významný humanistický bibliofil, Pavol Bornemisa (1557-1579), Valentín Lépeš (1607-1619), Peter Korompay (1686-1690), Ladislav Adam Erdődi (1706-1736), Ján Gustini (1764-1777) či Anton Révai (knižní pozůstalost z roku 1784 v počtu 460 svazků) aj.

Velký rozvoj knihovny nastal ve druhé polovině 19. stololetí s příchodem biskupa Augustína Roškovaního (1859-1892). Nejenže byl sám literárně činný a zajímal se o literaturu, vlastnil bohatou knižní sbírku, kterou celou daroval katedrální knihovně (19 365 sv.), ale zasloužil se i o vybudování odpovídajícího knihovního sálu. Původní prostory katedrálního kostela, kde byly knihy shromažďovány, již nestačily, a tak nechal v severovýchodním křídle budovy Velkého semináře v letech 1876-1879 zříditi knihovnu. Práce vedl vídeňský architekt Jozef Lippert a stavitel Fridrich Schmidt. V roce 1879 tedy vznikla při nitranské sídelní kapitule knihovna zvaná *Bibliotheca Dioeciesana*, oficiálně otevřená 30. listopadu 1885. Byly do ní zařazeny knihy katedrální knihovny a knihovny nitranských biskupů a duchovních, a to nejen starší knižní celky, o nichž byla již řeč, ale i další z 19. stololetí (Jozef Vurum, Imrich Paludai), seminární knihovna a soukromá sbírka Roškovaního; knižní fond tak tehdy čítal 36 223 knih. Knihovna se rozvíjela i v první polovině 20. stololetí, a to zásluhou nitranských biskupů, zejména Karola Kmetka, a doplňovala se až do roku 1939.

V roce 1961 byla knihovna odevzdána do správy Okresnej knihovny v Nitre, která ji takřka nepřetržitě spravovala do roku 1990 (v letech 1963-1966 byla ve správě Okresního vlastivědného muzea). V té době proběhla celá řada knihovnických evidenčních prací (inventarizace, signování knih, pořízení lístkového katalogu) i památková obnova knihovního sálu (1980-1981). Ve spolupráci s Maticí slovenskou byl vypracován plán na postupné odborné zpracování fondu, jeho ochranu, využití a zpřístupnění odborné veřejnosti. Knihovna se zapojila do řešení výzkumného úkolu „Výskum dejín knižnej kultury na Slovensku“ a v rámci tohoto úkolu se začaly odborně katalogizovat tisky 16. stololetí. Výsledkem všech těchto snah je vydaný katalog „Tlače 16. storočia v Diecéznej knižnici v Nitre“.

Bibliotheca Dioeciesana je pojímána jako uzavřený historický fond čítající 65 288 svazků (73 471 titulů) knih (podle inventarizace z roku 1981), k němuž přibylo ještě 1000 tisků nez katalogizovaných, které byly doplněny po roce 1990 správcem fondu Msgr. ThDr. Ladislavem Belásem. Prvotisků je 85 (78 svazků, nejstarší z roku 1473), tisků 16. stololetí je ve fondu 1405 (spolu s 57 duplikáty), sbírku knih 17. stololetí tvoří 3681 titulů a tisky 18. stololetí představuje 11 657 titulů. Z obsahového hlediska převládá literatura teologická, která měla při doplňování fondu samozřejmě přednost. Byly však doplňovány i knihy z dalších vědních oborů, takže knižní sbírky se postupně profilovaly v knihovnu všestranného univerzálního zaměření, v níž nechybí díla historická, beletristická, přírodovědná, jazykovědná ani pedagogická či encyklopedická. Jazykové složení fondu také odpovídá situaci, v níž knižní fond vznikal. Převládá latina (35 %), němčina (21 %) a hodně je zastoupena i maďarština (23 %). Slovensky tištěných knih není mnoho – asi 150 děl. Ojedinele se najdou i tisky v jiných evropských jazycích (francouzštině, italštině, angličtině) i jazycích orientálních (japonština, čínština).

Soupis tisků 16. stololetí L. Fábryové přináší detailní popis tisků 16. stololetí (1405 záznamů, s.1-289). Zpracován je podle metodiky katalogizace starých tisků 16. stololetí ve Slovenské národní knihovně v Martině (viz úvodní poznámky autorky k metodickému zpracování fondu na s. IX-X) a uspořádán je abecedně podle jmen autorů, resp. názvů anonymních děl (variantní podoby jmen autorů či dodatečně zjištěná jména jsou odkázány přímo v soupise). Jednotlivé záznamy přinášejí kromě standardního uvedení rozsahu knihy, včetně uvedení chybějících listů či stran, i jména dalších původců a přispěvatelů, tj. autorů úvodů, dedikací či veršů (k nim byly sestaveny samostatné jmenové rejstříky), stručný typologický popis a odkaz na bibliografickou literaturu, v níž byly tituly zjištěny a ověřeny. Cennou informací jsou údaje o vazbě knih a doložené vlastnické provenienci jednotlivých exemplářů. Samozřejmě je bohatý rejstříkový aparát (s. 292-368) – kromě uvedených rejstříků, tj. rejstříku ostatních původců a rejstříku jmen z úvodů, dedikací a příležitostných básní, je užitečnou pomůckou uživatele rejstřík topograficko-typografický a rejstřík provenienční. Hodnotu spíše statistické

kou mají pak rejstříky chronologický a jazykový. Nechybí přehled použité literatury a přehled v záznamech citovaných bibliografií sestavený podle citovaných zkratk (s. XI-XIV). Autorčin úvod o dějinách knihovny a profilu knižního fondu (s. I-VIII), dle mého názoru až příliš stručný, podává základní informaci o knihovně, a to nejen z hlediska minulosti, ale i současného stavu. Anglické a německé resumé v podobě překladu úvodních pasáží (s. XV-XL) ocení zahraniční odborná veřejnost. Typografickou a výtvarnou podobu katalogu formátu A4 (zejm. jeho vydání v pevné plátěné vazbě), k níž finančně přispěl Státní fond kultury PRO SLOVAKIA, může česká odborná veřejnost jen závidět.

Recenzovaný katalog je nejen po všech stránkách důstojným příspěvkem Slovenské národní knihovny k dějinám knižní kultury na Slovensku, který plně ocení zřejmě až další generace, ale pro knihovníka historických knižních fondů představuje neocenitelný zdroj informací všeho druhu (použitelný bez ohledu na čas a prostor) a inspiraci pro vlastní odbornou práci (pro mne je to vedle tisků bohemikálních např. i nezvykle vysoký počet evidovaných latinských tisků 16. století španělských a portugalských autorů, často z důvodů cenzurních vydávaných mimo Iberický poloostrov).

Poznámky:

- 1) Katalog z roku 1993 eviduje tisky 16. století ve fondu Slovenské národní knihovny Matice slovenské (Saktorová, Helena, Komorová, Klára a Petrenková, Emília. *Tlače 16. storočia vo fondoch Slovenskej Národnej knižnice Matice slovenskej*. Martin : Matica slovenská, 1993. 462 s. – Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska. I). Katalog vydaný v roce 1997 přináší soupis tisků 16. století dochovaných v piaristických knihovnách na Slovensku (Saktorová, Helena, Komorová, Klára a Petrenková, Emília. *Tlače 16. storočia v piaristických knižniciach*. Martin : Matica slovenská, 1997. 534 s. – Generálny katalóg tlačí 16. storočia zachovaných na území Slovenska II); viz recenze J. Kašparové – *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č. 2, s. 90-91.

Jaroslava Kašparová
NK ČR

